

Sõjaasjanduse
ajakiri

SÕDUR

Kindralstaabi
Walitsuse wälja-
anne

Ilmub kord nädalas.

TOIMETUS JA TALITUS:

Tallinn, Pagari tän. № 1, tuba 25-a
(Sõjaministeeriumi majas).
Awatud kella 1/2 9—15.
Telefon 1-63 (Sõjawäe keskjaamast).

TELLIMISE HIND:

Aastas . . . . . Mk. 300
Poolesaastas . . . . . „ 150
Weerandaastas . . . . . „ 75
Üksiknummer 15 marka.

KUULUTUSTE HIND:

1/1 lehekülge . . . . . Mk 3600
1/2 „ . . . . . „ 1800
1/4 „ . . . . . „ 900
1/8 „ . . . . . „ 450
1/16 „ . . . . . „ 250

№. 2

Neljapäewal, 17. jaanuaril 1924.

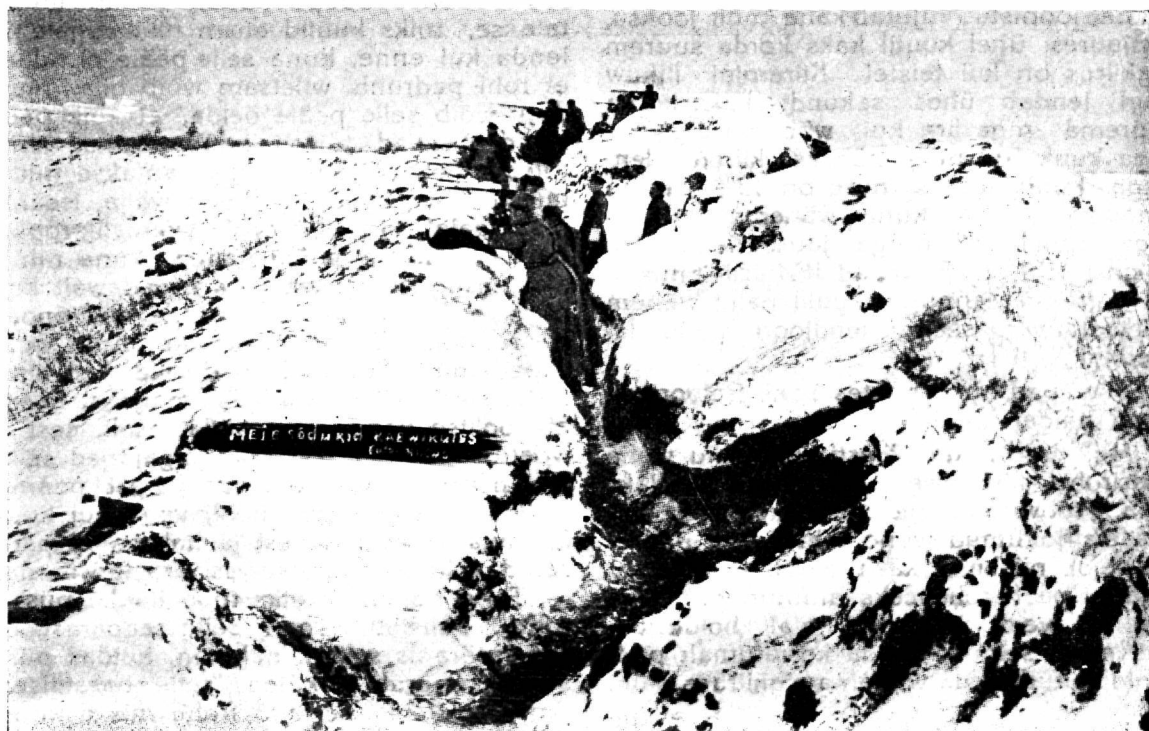
VI aastakäik.

S I S U:

A. K.: Balistiliste tingimuste mõjudest kuulipildujast laskmisel. — Majandus üksikus wäeosas. — M. P.: Mõned arwamised säästsummade seadluse eelnõu kohta. — Kindral Laidoner (2 pildiga) — A. Simon: Sõdur Mäekülg. — D. Lebedew: Sõjaajakirjandus Poolas. — A. K.: 8-tunniline tööaeg ja 1 1/2-tunniline waheaeg. — Wäljamaa sõjawäed. — Ametlikud teated. — Küsimused ja kostused.

Wabadussõja päiwilt.

Wabadussõja muuseumi piltide kogust.

Meie sõdurid kaewikutes.

Balistiliste tingimuste mõjudest kuulipildujast laskmisel.

Juhtusin lugema läinud aasta „Sõduris“ № 11 A. P. artiklit „Mõnda raske kuulipilduja laskeõpetusest“. Ütlen mõne sõna selle kirjutuse täienduseks. Tuleb tähendada, et jalgwäes meil veel balistika tähtsusest täielikku arusaamist ei ole. Ka A. P. kirjutusest paistab see silma. Kuna suurtükiwäes ammu balistilised andmed tarwitusel, ei ole seda jalgwäes kahjuks veel mitte, mille põhjuseks arwatawasti see, et siin iga sõdur enam-wähem iseiswalt toimib, ja selle pääle loodetakse, et teatud sihingule peab ka teatud kaugus wastama. Et see nii ei ole, on juba A. P. poolt meteoroloogilises suhtes näidatud. Tahan sama ka balistika alusel näidata.

Mitte üksi meteoroloogilisi tingimusi ei pea meie arwesse wõtma, waid ka balistilisi, silmas pidades, et balistilistel põhjustel kuuli jooks isegi rohkem wõib muutuda, kui tuule ja temperatuuri mõjul. Kuid eriti tähtis on siin algiirus. Missugune tähtsus sel on, seda näitab joonistus järgmisel leheküljel.

See joonistus kujutab kahe kuuli jooksu, kusjuures ühel kuulil kaks korda suurem algiirus on kui teistel. Kiiremini liikuw kuul lendab ühes sekundis kaks korda suurema maa ära kui vähema algiirusega kuul. Kui meil, näiteks, kiirema lennuga kuuli juures nurk on 13° , siis on lennumaa *WB*, kuna vähema algiirusega kuulil 26° nurga juures lennumaa kõigest *WA* on. Et maad *WA* ära lennata, on kiirema lennuga kuulil palju vähem nurk tarwis, seega lendjoon palju lamedam.

Toon padrunite suhtes kaks iseloomustawat näidet.

Mul tuli mitte täiesti kõlbuliku wene püssirohu balistilised omadused kindlaks teha. Proowisin nimelt mitmesugustes oludes alalhoidunud wene rohtu. Osa padrunitest oli niiskuse käes olnud ja selle tagajärjel päält roheliseks muutunud. Teine osa oli weidi paremini alal hoidunud. Laskmisel selgus: mida korratumalt padrunid hoitud, seda vähema algiiruse sain. Kõige vähem algiirus oli 796 m. s., seega umbes 10% vähem kui õige. See kiirus wastab umbes kiirusele, mis on kuulil täiesti kõlbuliku rohu juures ja normaalsetel meteoroloogilistel tingimustel umbes 130 sammu kaugusel püssirauast. Kahjuks puudus mul wõimalus kindlaks teha, kui

kaugele kuul lendas. Arusaadawalt on niisugusel kuulil läbilöögi wõime vähem kui harilikult. Kuul, mis muidu soomuse wabalt läbi lööks, ei jaksaks seda enam teha. Kuuli lennu kaugus muutub aga wäga tuntawalt ja kuul ei taba enam märki, nagu ülalpool toodud joonistusest näha. Teised minu poolt proowitud padrunid andsid wähe paremaid tagajärgi. Pääle selle ei läinud kahestkümnest halwemat seltsi padrunist 2 lahti, mis kuulipildujast tuleandmisel asjata sekeldusi tooks. Soomes proowitakse kõik partiid padrunid enne ladust wäljaandmist järele, ja kui 1000 padrunist rohkem kui üks lahti ei lähe, loetakse padrunid kuulipilduja jaoks kõlbmatuks ja antakse püssipadrunitena wälja. Kui aga 5% padrunitest lahti ei lähe, siis saadetakse nad ümbertäitmisele. Ka meil on padrunite proowimine wiimasel ajal tarwitusele wõetud.

Kui meie nüüd õige sihingu leidmiseks tarwitame mõõtlaskmise juures häid padrunid ja pärast juhtub üks lint halwasti hoitud padrunitega, on lasketagajärjed arusaadawalt hoopis teised, ja tihti imestatakse, miks kuulid enam nii kaugele ei lenda kui enne, kuna selle pääle ei tulda, et rohi padrunis wiletsam wõib olla. Muidugi wõib selle pääle öelda, et kõik padrunid peawad täiesti hääd olema, kuid tuleb ette, et juba ladust antakse mitte täiesti kõlbulikud padrunid wälja, iseäranis sõjaajal, kus alati ei ole wõimalik rõhku nende hääduse pääle panna, kuna rahuajal niisugused padrunid arusaadawalt kas püsside jaoks ära tarwitatakse ehk õppepadruniteks ümber tehakse. Kuid weel sagedamini lähewad padrunid just liinil rikki, sest nad saawad sääl märjaks, keegi ei hoolitse nende eest küllaldaselt, sest ei wõeta arwesse, et laske tagajärjed selle läbi hoopis teised on. Seepärast peame padrunite eestsamuti hoolitsema kui kuulipilduja wõi püssi eest ja halwemad padrunid esimeses järjekorras ära tarwitama.

Teise näitena wõiks tuua itaalia püssirohtu, balistiiti. Toon selle seepärast, et siin iseäranis selgelt näha on, kuidas püssirohi muutub ja kuidas selle balistilised omadused kahanewad. Rohi, mis 6 kuud niiskes ruumis oli olnud, kaotas 12% lõhkeõli. Muidugi muutuwad selle tagajärjel rohu balistilised omadused tuntawalt. Kui temperatuur üle 50° C tõuseb, eraldub nimetatud rohust lõhkeõli ja happe auru. Kui aga temperatuur alla 8° C langeb,

külmawad rohu tükid ühte. Arusaadaw, et rohu balistilised omadused selle tagajärjel suuresti muutuvad, mispärast meil rohu balistilisi omadusi arwesse tuleb wõtta.

Seepärast, kui meie tahame termini „tabamise sihing“ tarwitusele wõtta, peame meeles pidama, et see sihing koosneb õieti kolmest osast: 1) sihing, mis wastab märgi kaugusele, 2) meteoroloogiline parandus ja 3) balistiline parandus.

Siinjuures peame meeles pidama, et meteoroloogiline parandus võib olla positiivne ja negatiivne. Kui meie baromeetrilisi andmeid arwesse ei wõta, seisab meteoroloogiline parandus koos kolmest komponendist: tuule kiirusest, tuule suunast ja temperatuurist, kusjuures tuule kiirusja suund omaette teguri moodustawad, temperatuur aga teise; mõlemate kogusumma annab kas positiivse wõi negatiivse komponendi, kuid see võib ka 0 olla.

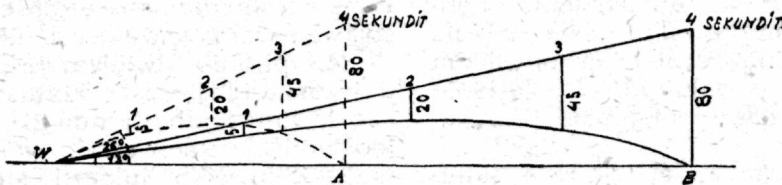
Omalt poolt paneksir ette sihingut, mis wastab märgi kaugusele + meteoroloogiline parandus, meteoroloogiliseks sihinguks nimetada.

Balistiline sihing aga on peaaegu ilma erandita negatiivne. Ainult sel juhtumisel võib ta positiivne olla, kui meil on täiesti uus kuulipilduja wõi püss, rohu omadus ei ole muutunud ja rohu temperatuur kõrgem kui $1+18,5^{\circ}\text{C}$. Need on tingimused, mis harilikus lahingus kunagi ette ei tule. Seega kujuneks sihing meie oludes negatiivseks, s. o kuulid ei lenda nii kaugele kui waja, ja kui meie tahame normaalsete meteoroloogiliste andmete juures õiget sihingut rohu muutunud balistilise omaduse juures kätte saada, siis tuleb sihingule, mis wastab märgi kaugusele, balistiline parandus juure lisada. Seega saaksime balistilise sihingu.

Ka kuuli kuju on wäga tähtis, sest õhust läbitungimiswõime on kuulil ta kujust olenew. Seepärast ei tohi, kui oleme mõõtlaskmist toimetanud üht seltsi tera-

waotsaliste kuulidega, ilma uue mõõtlaskmiseta teist seltsi terawaotsaliste kuulide pääle üle minna. Kui tähtis on kuuli kuju, teame suurtükiteadusest. Seda tõendab ka see, et Ameerikas saadi wintpüssi kuuli kuju muutmise läbi 1.200 m. senisest suurem laskeulatus, kusjuures lendjoone kumerus 30% praegusest lamedam, seega tabawuse wõimalus palju suurem. Kahjuks ei ole aga märgi tabatawus teada. Teatawasti olid korra umbes sarnased kuulid tarwitusel, kuid tabawus oli liig wäike, mispärast nad tarwitusel ei püsinud. Siit näeme selgesti, et sihing, mis ühe kuuli kuju juures leitud, teiste jaoks mitte kõlblik ei ole.

Ka kuulipilduja raud on tähtis, s. o. kui palju ta ära kulunud ja missuguses seisukorras ta on. Kui meie ühe kuulipildujaga oleme mõõtlaskmist toimetanud, wõime selle

kuulipilduja laskmise sihingut teiste jaoks tarwitada ainult juhtumisel, kui tema raud sama palju kulunud kui esimesel, ja kui padruid on samade balistiliste omadustega nagu neil, mis esimese kuulipilduja jaoks tarwitati. Sama nõue on maksew ka raudade wahetamisel. Tuleb weel tähendada, et kui kuulipilduja raud soojaks läheb, siis ka laskmise tagajärjed muutuvad

Ka neid kuuli ja raua balistilisi omadusi ei wõi meie tähele panemata jätta.

Seega oleks meil 3 sihingut: normaalne, meteoroloogiline ja balistiline. Kui meie nüüd normaalsele sihingule meteoroloogilise ja balistilise paranduse juure arwame, siis saaksime õige sihingu, mida, nagu A. P. ette paneb, täie õigusega tabamise sihinguks wõiks nimetada.

Kokkuwõttes võib öelda, et on tarwis iga kuulipilduja, wõimalikult ka püssi jaoks nii öelda teenistuselehed kokku seada, kus kuulipilduja wõi püssi balistilised omadused üles on tähendatud, ja et need aja jooksul muutuvad, siis sellekohased parandused ette wõtta. Soowitaw on ka iga kuulide partii balistilisi omadusi teada.

A. K.

Majandus üksikus wäeosas.

Warustuswalitsus on wälja töötanud uue eelnõu majanduse juhtimiseks üksikutes wäeosades. See eelnõu anti sõjaministri käsul läbiwaatamiseks erikomisjoni.

Eelnõus toodud kawa järele oleks riwiülemus wabastatud majanduslistest kohustustest, et ta end täielikult wõiks pühendada oma wäeosa lahingulisele ettevalmistusele. Selles mõttes wõib selle eelnõu ilmumist terwitada, sest ka ilmasõja kogemused on näidanud, et ajakõrgusel seismiseks on tarwilikud kõige laialdased teadmised ja alaline ettevalmistus riwilises (lahingulises) suhtes.

Majanduse lahutamise tõttu riwiülemate ülesannetest saab wõimalikuks tema koondamine ja juhtimine niisuguste isikute kaudu, kes majanduse alal on tarwilikult ette valmistatud ja wilunud. See asjaolu omakord wõimaldab tingimata kokkühoidlikkust.

Nagu kawast näha, ei ole see lahutus siiski täielikult läbi wiidud, sest riwiülematele on jäetud mõned kohustused majanduse alal (inspeksioon ja aktide kinnitamine). Seda korda peab õigeks ja tarwilikuks tunnistama, sest päämisteks wastutajateks oma wäeosade hääoleku ja mobilisatsioonilise walmisoleku eest on eestkätt rügemendiülem ja diwiisiülem. Nad peawad oma wäeosade majandust ja warustamist alati kontroleerida wõima. Tarwis on aga, et seadluses oleksid täpselt wormuleeritud majandusliste orgaanide kohused ühest küljest ja riwiülemate, iseäranis nooremate, kontroleerimiskohused teisest küljest. See wõimaldaks hõõrumiste ärahoidmist.

Uue kawa järele sünniks arwepidamine raha pääle ümberarwatult ja kahekordse raamatupidamise süsteemi järele. Selle uuenduse teostamisele tuleb aga asuda iseäralise ettevalmistusega, põhjalikult kõiki andmeid läbi arutades. Mis puutub teistesse rajariikidesse, siis katsuti ka Leedu sõjawäes rahalist arwestamist sisse seada, kuid sääl see ei õnnestanud.

Sellega pole weel sugugi öeldud, et see ka meil pole teostataw. Inglise sõjawäes on kahekordse raamatupidamise süsteem wastu wõetud. Meie praegustel majanduslistel kursustel, kus igast wäeosast esitaja, wõetakse põhjalikult läbi kahekordne raamatupidamine. Selle tõttu on meil juba teataw ettevalmistus olemas nimetatud hää süsteemi pääle üleminekuks, kui ta meil üldiselt wastuwõetawaks tunnistatakse.

Uue kawa järele jääks senine eelkontroll maksma, ainult kontrolli esitaja mitteinõusolek ei takistaks tööd sel korral, kui majandusülem wõi diwiisi intendant leiwad selle tarwilikuks. Mõistagi on wiimased niisugusel juhtumisel kohustatud wiibinata esinema erakorralise teadaandega sõjawäe warustuswalitsuse ülemale.

Mis puutub riwiülemate wabastamise puhtmajanduslistest kohustest, siis on see küsimus juba ammu küps ja tema teostamisele tuleb asuda wõimalikult kiiremalt. Siin wõib julgesti ette kuulutada, et üks kolmandik ajast, jõust ja energiast, mis rügemendi- ja kompaniiülemad praegu kulutawad puhtmajandusliste ülesannetele, üleminekuaga uue süsteemi juure wõib kirjutada sissetulekuna lahingulise ettevalmistuse kontoraamatusse. Et uuenduse teostamine kaua ei wiibiks, wõib ajutiselt jatkata majanduslist raamatupidamist endise, kuid lihtsustatud süsteemi järele.

Oleks tarwilik, et kahekordne raamatupidamine esiti katseliselt sisse seataks ühes jalgwäe ja ühes kahurwäe rügemendis, et teada saada, kuiwõrd selle tõttu väheneb töö ja kulud. Alles siis tuleb küsimus otsustada kas jaatawas wõi eitawas mõttes.

Meil on wõimalus kasutada materjaale suurte riikide sõjawäelise majanduse kohta, kuid puuduwad kahjuks igasugused andmed ennesõjaaegsete wäikeriikide majandusest. Oleks soowitaw, et isikud, kes wäikeriikide sõjawäe majapidamisega tuttawad, sellest „Sõduri“ weergudel kirjutaksid, et meie wõiksimme kasutada nende kogemusi.

Mõned arwamised säästsummade seadluse eelnõu kohta*).

Iga elunõuetele mittewastaw seadlus saab selle asemel, et elu korraldajaks olla, tegelikule elule kaigaste kodaratesse pildujaks.

* Waata „Sõdur“ nr. 24 l. a.

Seepärast ei ole ülearune iga seadlust enne maksmapanu igakülgsest sõelumisele wõtta. Toon seepärast allpool mõned arwamised säästsummade seadluse eelnõu kohta.

Enne kui asuda eelnõu üksikasjalisemale vaatlemisele, katsun ülewaate teha säästu suuruse ja wäeosade warustamise seisukorra kohta. See on tarwilik, enne kui asjasse ligemalt süweneda.

Meie kaitsewäe üksuste koosseisud on wõrdlemisi wäikesed. Wähese inimeste arwu juures on loomulikult ka warustuse artiklite läbikäik wäike, järelikult ka säästu summa mitte suur, seda rohkem, et meil hindade määramisel, nagu möödunud aasta praktika on näidanud, üleearugi kitsi ollakse. Ei saa ka märkimata jätta, et ainete hinnad alanemise asemel wist weel pikema rea aastate jooksul tõusmise tendentsi näitawad.

Kõige suurem ainete läbikäik on tootlustamise alal, kus ka wõimalused säästu tekkimiseks. Kõige suuremat säästu tootlusest 1000-mehelise koosseisuga wäeosas, wõttes aluseks läinud aasta ja meie oludele kohandades Wene aja kogemusi, wõib saada aastas paremal juhusel mitte üle 50—60 tuhande marga aastas. Seega tuleks iga sõduri kohta kõigest 50—60 marka, mis kuigi suur summa ei ole. Sellest ei jatku isegi tarwilisel määral toiduparandamiseks jõulu- ja ülestõusmise pühadeks, uueks aastaks, aastapäewaks, manöwri ajaks j. n. e., rääkimata kulutamisest muuks otstarbeks.

Säästud muist allikaist on märksa vähemad. Et hobuseid tarwilises kehalises jõus hoida, tuleb moon muretseda niisuguses wäärtuses, nagu määratud hinnad wähegi lubawad. Hind määratakse aasaheintes. Korralikku aasaheina leidub ainult juhtumisi. Tuleb osta põlluheina, mille hind muidugi kallim. Kaitsewägi on paigutatud suurel määral omawalitsuse ja eraisikute päralt olewatesse hoonetesse, mis kõigist päälekäimistest hoolimata omnikkude poolt ainult kõige hädatarwilisemalt remonteeritakse. Mitte kõige paremini korras olew hoone nõuab rohkem kütet. Säästu normide kokkuhoidmist korterwarustuse alal suuremat loota ei ole. Puude läbikäik on wäike, samuti siis ka walmistusel hinnawahest juhulikult saadaw sääst. Kraamiwarustuse alal määratawad parandusrahad tulewad wõimalikult kõik temale määratud otstarbeks ära kasutada. Tuleb ju igal wäeosal püüda, et sõdur wõimalikult korralikumalt riides oleks. On weel sõnnik, millest sissetulekut loota. Igas kohas ei leidu selle ostjaid. Müük on juhulik. Osalt kulub ta wäeosa kasutada olewa maa wäetiseks. Teistest eelnõu § 2 ülesloetud allikaist on sissetulekud niiwõrd

tähtsuseta, et neid üldse arwesse ei maksa wõtta. Teistest allikaist, pääle toidu, ei ole sääst kõige paremal juhusel kokku mitte üle 25—30 tuhande marga.

Seega oleks korraliku, mitte rööwmajapidamise juures wäeosas säästu kogusumma mitte üle 100 tuhande marga aastas. Tegelikult igatahes wist küll vähem.

Meie riigi sissetulekud ei wõimalda nii suurt kaitseministeeriumi eelarwet, et wäeosad keskasutuste poolt küllaldasel määral kõigega, mis tarwis, warustataks. Seega on wäeosadel küllalt hädatarwidusi, milleks wäljaminekuid teha. Säästu kogusummast jatkuw pääle toidu ja hobusemoona paranduse teisteks otstarweteks ehk 25—30 tuhat marka. See summa on juba niiwõrd wäike, et kahtlust tulla ei wõiks, et seda pillama hakatakse. Ainult sõdurite kultuurtasapinna tõstminegi nõuab rohkem kulusid. Rügemenidile aasta pääle ajakirjanduse tellimiseks kulub vähemalt 45 tuhat marka.

Säästsummade wähesuse kohaselt peab ka nende walitsemise ja arwestamise wiis wõimalikult lihtsam olema, sest kõik, mis ilma tarbeta, tuleb armuta wälja heita.

Eelnõu osade kaupa läbiwaatusel oleks mõned arwamised awaldada.

Säästu tekkimise formuleerimiseks oleks kohasem sõna „mõistliku majapidamise“ asemel sõna „kokkuhoidliku majapidamise“ (§ 1). Samuti wõiks ka „piisates“ (§ § 8, 16, 19) asemel, mis meile wõõras, wäga hästi tarwitada meile tuttawat sõna „jatkuma“, millel sama mõiste. Nõnda siis selle asemel, et ütelda „säästsumma piisates“, tuleks ütelda „säästsumma jatkumisel“.

On mõtteta ja vähemagi tegeliku tarwiduseta jagada ühel ja samal alal tekiwaid ülejääke eri- ja üldsäästsummadeks. Eelnõu § 3, p. 1 järele tuleks arwata tootluse, hobusemoona, korteri ja kraamiwarustuse erisäästsummadeks kõik ülejäägid, mis tekkinud seeläbi, et wäeosa warustust määratud hindadest odawamalt muretsenud. Samadel aladel normide mitte täieliku äratarwitamise ja muudel põhjustel tekkinud ülejäägid tuleksid kanda üldsäästsummadesse. Niisugune jaotus teeb arwepidamise asjata keeruliseks ja on ka praktiliselt läbiwiimata. Läbiwiidaw on niisugune jaotus eriliste arweraamatute sisseadmisel ainult paberil, mis aga tegelikusega kokku ei lähe. Näit., kui me ostame puuda kartulid 90 m. eest ja normihind on 100 m., siis on kantseleis istudes paberil näha, et ülejääk (sääst) on 10 mk.,

missugune summa § 3 p. 1 ja § 35 mõistete järele erilise selleks kokkuseatawa majanduse ülema ja asjaajaja allkirju kandva arwelehe põhjal toitluse erisäästsummadesse tuleks kanda. Tegelikult aga ei ole see 10 mk. veel sääst. Sellest tuleb maha arvata kartulite kaha-

On täiesti otstarbekohane ja ka lihtne alles jätta meil juba toitlustamise ja varustamise seadlustega kindlaksmääratud säästsummade jaotus toitlus- ja üldsäästsummadeks. Toitlussäästsummadesse tuleks kanda kõik toitlustamise alal kogunenud ülejäägid, ükskõik, kas on nad saadud

Kindral-leitnant J. Laidoner

Sündinud 31. jaanuaril 1884 Wiiratsiwallas, Wiljandimaal. Peterburi reaalkoolis eksternina küpsuseksami sooritanud. Wilno sõjakooli 1905 a. I järguga lõpetanud, alam-leitnandiks ülendatud ja 13. Leib-Grenadeeri Eriwani rügementi teenistusse määratud. 1908 a. leitnandiks ülendatud. Järgmisel aastal Nikolai sõjawäe akadeemiasse vastu võetud. Pärast akadeemia lõpetamist 1912 a. 13. Leib-Grenadeeri Eriwani rügementi määratud. Samal aastal alam-kapteniks ülendatud ja kindralstaabi arvatud. 1914 a., enne ilmasõja lahtipuhkemist, III Kaukaasia väekorpuse staabi kindralstaabi ohwiterina määratud, novembris samal aastal kapteniks ülendatud. 1915 a. Lääne väerinna staabi maa-kuulamise osakonna ülema abiks määratud. 1916 a. kindralstaabi alampolkownikuks ülendatud. 1917 a. esiteks Kaukaasia Grenadeeri diiwiisi, siis 62. diiwiisi staabi ülemaks. Eesti väeosade moodustamise ajal, 20. dets. 1917 j. Eesti jalaväe diiwiisi ülemaks nimetatud. 4. aprillil 1918 aastal kindralstaabi polkownikuks ülendatud. Saksa okupatsiooni lõppedes, kui idast noort Eesti riiki uus hädaoht ähwardab, määratakse

polkownik Laidoner Ajutise Walitsuse poolt 14. dets. 1918 a. operatiiv-staabi ülemaks, 26. detsembril — vägede ülemjuhatajaks. 20. jaan. 1919 a., kui suurem osa meie territooriumist waenlasest wabastatud, ülendatakse polkownik Laidoner, teenete eest vägede korraldamisel ja nende võidurikkal juhtimisel — kindral-majoriks.

Märtsis 1920, kui sõda Wenega õnnelikult lõppenud, wabastatakse kindralmajor Laidoner enda soovil ülemjuhataja kohustest ja ülendatakse, tema suuri sõjalisi teeneid arvesse võttes, kindralleitnandiks. Jaanuaris 1921 a. lahkub kindral Laidoner tegewast sõjawäeteenistusest, et Riigikogus meie noore riigi ehitamise tööd jätkata.

Päale Wabaduse Risti I liigi I järgu ja Wene sõjawäes wahwuse eest saadud autahhete ja aumärkide on kindral-leitnant Laidonerile annetatud Inglise kuninga poolt Püha Mikaeli ja Püha Georgi rüütli aumärgid, Prantsuse Wabariigi presidendi poolt Raleegioni Ohwiteri Rist, Poola walitsuse poolt sõjaliste teenete 5. järgu rist, Läti walitsuse poolt Läti „Karutapjate ordu“ aumärk.

nemine ladus seismisel. Kahanemise protsent on aga väga kõikuw, olenedes seismise aja pikkusest, temperatuurist, sordist jne. Nagu sellest näha, ei saa millalgi ette öelda, kas meil ülejääki ongi, olgugi et oleme ostnud aine mõne marga normi hinnast odawamalt.

hinnawahest, maitseainete normi mitte äratarwitamisest, söögijätiste müügist ehk muul teel. Üldsäästsummadesse tuleks arvata ülejäägid kõigil teistel aladel, alaside eraldamata.

Toitluse eraldamine on seepärast erilise tähtsusega, et see ala majapidamise

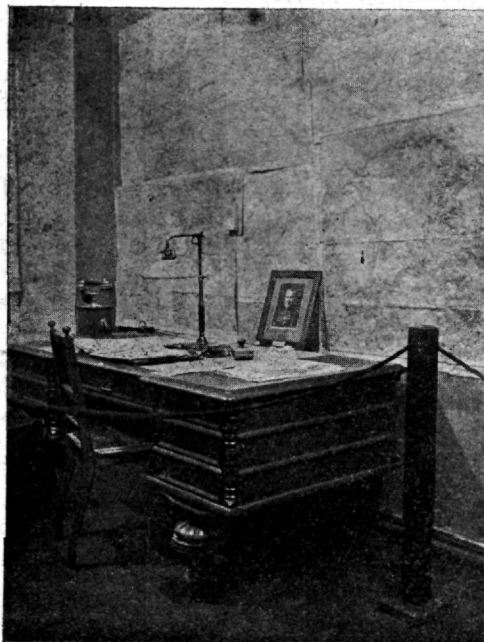
kõige õrnem koht on ja erilist tähelepanu nõuab. Toitlustamisel tekkinud sääst peab samaks otstarbeks ära kasutatama, olgu kas hinnawahe katteks ehk toidu parandamiseks. Kui toitlustamise ülejääke mitte samaks otstarbeks kasutada, oleks see katlal o'ewatele sõduritele ülekohus.

Osa sõdureid saavad toidu asemel raha. Rahasaajad saavad normi täielikult ühes säästuga, kuna katlal olijail säästust ilma tuleks jääda. Ainult toitlussäästsummade erilisel küllusel võiks lubada neist väljaminekuid kultuurilisteks otstarweteks.

Eelnõu järele on säästsummad jaotatud 5 ossa (toitlus, hobusemoon, korter, kraam ja üldsäästsummad), mis kõik erilisel arwel tulewad pida, kuna ühede summade teistesse ülekandmine ja tarvitamine keelatud (§ 4).

Niisugune jaotus on otstarbetu, ja keeld, ühe ala ülejääke teise ala lubatud väljaminekute katteks kulutada, takistab asjata majapidamise juhtide tegewuswabadust (välja arvatud muidugi toitlusala). Raha tuleb kasutada sinna, kuhu abi kõige rohkem tarwis, hoolimata sellest, missugusest allikast ta sisse tulnud. Naeruwäärne oleks põllumees, kes ikaldusaastal wiljaseemne ostmata jätab seepärast, et wiljast raha ei saanud, olgugi et tal teistest allikatest

saadud raha on. Võib ka niisugune juhtumine olla, et hobusemoona alal pennigi ülejääki ei ole. Korteril alal võimaldub aga ülejääk seeläbi, et puud kohale weetakse waeosa hobustega. Puu-weo ajaks tuleks hobuste toitu parandada. Võimalus oleks seda teha korteri ala ülejääkidega; § 4 mõiste seda ei luba.

„Laidoneri kabinet“
Wabadussõja Muuseumis.

See sissesead hoitakse Muuseumis alal, nii nagu ta Ülemjuhataja Staabis tõeliselt oli. Siin on näha laud, mille taga kindral Laidoner töötas. Seinal on kaardid, millel ülemjuhataja sõjategewust märkis.

paigutada. Meie oludes on kaitsewäe ainete valmistamise aastaks umbkaudu 1. septembr. — 1. sept. ja seega ka kõige kohasem ülejäägi kindlaks tegemise ajaks. (Järgneb) M. P.

W e s t e

Sõdur Mäekülg.

Jutustus wabadussõjast.
A. Simon.
(Järg).

Hakkas juba koitma, kui Mäekülg maanteelt, mida mööda ööwarjus oli liikunud, metsa pööras, et sammu minnes hoost puhata lasta ja wastutulijate eest

kõrwale hoida. Umbes paar wersta oli Mäekülg nii sõitnud, kui ta hobuse kabja plaginat kuulis ja wõsastikku peatama jäi. Teelt kostis wenekeelne jutujamine.

„Mis kurat meie nii kaugele ikka sõidame! Tee on porine — ei ühtki jälge. Ega need tsuhnad nii lollid ole, et meile pääle tungima hakata. Parem pöörame ümber“... Enam ei kuulnud Mäekülge, sest ratsanikud pöörasid tõesti tagasi ja kadusid käänaku taha metsa warju. —

Werstapost näitas 18. Seega oli jõeni, mis kaardil piiri näitas, veel 2 wersta.

Kartes, et waenlasele, kes tasa liikus, liig lähedale jõuab, peatas Mäekülge hobuse ja astus sadulast maha. Oli veel wara. Ta wabastas hobuse suuraudadest ja laskis rohtu sööma.

Ümber pool tundi puhkas Mäekülge. Päew oli juba tõusmas ja edasiliikumiseks aeg. Et hobusel veel tükk teed ees, ei istunud ta sadulasse, waid sammus kõrwal.

Tee lõppes jõe kaldal, kust üks haru läks jõe äärt mööda wasakut, teine paremat kätt. Kahewahel olles, kuhu poole pöörata, kuulis Mäekülge korraga wee sulinat, ja temast libises tasa mööda lootsik, milles noor neiu istus. Ka neiu oli teda silmanud. Ta tõmbas möla weest ja jäi Mäekülge uudishimulikult silmitsema. See pööras neiu poole küsimusega, kus metsawahi maja asub. Neiu näitas käega paremale poole, pani siis sõrme suu pääle, hoiatades, et rääkimine kardetaw. Mäekülge tänas, kätt mütsi äärde tõstes, ja pööras juhutatud teeharu mööda metsa.

Kaardil oli näha, et metsawahi majani ja sillani selle lähedal kohast, kus Mäekülge neiu oli kohanud, veel vähemalt werst maad oli. Et iga silmapilk waenlasega kokku wõis põrgata, tuli ettewaatlikult liikuda.

Juba paistis eemalt heinaküün. Siia kawatses Mäekülge hobuse jätta, et jalgsi edasi minna. Küüni uks oli lahti. Nähtawasti oli siit veel hiljuti heinu wiidud. Ka koorma jäljed olid veel wärsked. Mäekülge sidus hobuse ukse külge kinni. Kui püss ja rewolwer järele olid waadatud ja laskewalmis leitud, wiskas ta heintele pikali ja kaalus veel korra oma seisukorra järele.

Kõige päält oli waja järele uurida silla ümbrus ja metsawahi maja. Kui waenlane pääletungimist kardab, on sild mineeritud.

Ümber tund aega oli Mäekülge puhunud. Päike paistis juba üle puude latwade. Oli aeg edasi liikuda.

Silla lähedal jõekaldal kaswas lepik, mille warjus kerge oli sillale nägematult läheneda. Wärsked jäljed, mis silla poole wiisid ja sinna alla kadusid, tunnistasid,

et siin veel hiljuti oli käidud. Suurte saabaste naelte asemel tõendasid, et käijad sõjawäelased olid olnud.

Juba pidi Mäekülge oma otsimise lõpetama, kui ta jalg liiwa seest traadi wälja tõmbas. Mäekülge tundis, et see telefoni traat ei olnud, waid lõhkeainete jaoks. Traadi läbilõikamine oli silmapilgu töö. Traadi otsad peitis ta liiwa sisse. Veel paaris kohas lõikas Mäekülge traadi läbi, ja alles siis, kui ka omad jäljed lauatu-kiga, mille ta silla küljest oli tõmmanud, tasaseks oli teinud, läks ta tagasi. Käpakili roomates ligines ta majale, mille korstnast nõrk suitsuwine taewa poole tõusis. Maja uks oli kinni, kuid wärsked jäljed tunnistasid, et siin hiljuti oli käidud. Ka näisid jäljed samad olewat, mis silla juure olid wiinud.

Tasa jõudis Mäekülge akna alla ja piilus tuppä. Laua taga, küünarnukkidele toetudes, tukkus sõdur, ees pooleli joodud wiinapudel ja tükk musta leiba. Teine pudel oli põrandal laua all maas. Ahju kõrwal, laudadest kokkulöödud woodis lamas riides ja saabastes teine sõdur. Püssid seisid toa nurgas, kus ka paar sadulat wedeles.

Nähtawasti olid need samad sõdurid, keda Mäekülge teel oli kohanud. Esimene mõte, mis tal pääst läbi käis, oli purjus sõdurid teise ilma saata. Siis tuli talle targem mõte, ilma werdwalamata läbi ajada.

Et majas veel teine aken oli, roomas Mäekülge sinna poole. Kuid enne kohale jõudmist awati maja uks ja wälja astus hallipäaga wanamees, käes sõel teradega, kes õues kanu hakkas kutsuma.

Mäekülge ei kaotanud külmawerd. Nagu poleks midagi iseäralist, pööras ta wanamehe poole küsimusega, kes need sõdurid ja kui palju neid olla. Wana mõõtis, enne kui wastuse andis, Mäekülge pilguga ning wastas siis: „Oled eestlane. Minu wõõrad on wenelased. Ole ettewaatlik! Neid on wiis, kaks toas purjus, kolm sõitsid lootsikuga wälja. — Söowad kõik minu kanad ära, nagu seda minu põrssaga tegid.

Ja kätt silmade ette warjuks pannes ja päikest waadates jatkas:

Kolmel oleks juba aeg tagasi tulla. Ole ettewaatlik!“

Mäekülge oleks wana veel küsimustega tülitanud, kuid wiimane tegi käega tõrjuwa liigutuse ja kadus tuppä. Tal ei jäänud muud üle kui tagasi minna.

Juba oli Mäekülge hobusele rauad suhu pannud ja oli walmis talle selga kargama, kui jõelt jälle aerude sulinat kuuldus ja

neiu, keda ta juba kord oli kohanud, sõudes kaldale lähenes. Mäekülg tahtis neiu appi minna, kuid wiimane kargas kaldale ja hoiatawalt käega jõe käänaku poole näidates, kadus ta põõsaste warju. —

Reg oli liiga kallid, et kena neiu üle weel mõtlema ja pääd murdma jääda. Mäekülg kargas hobuse selga, kes wäljapu-

hanult kui lind teda läbi põõsaste silla poole wiis.

Oli seks ka wiimane aeg, sest juba paistis wene, kus kolm sõdurit istusid, kelledest üks sõudis, kuna teised kaks lootsikut mõladega liiwa pääle sattumast hoidsid.

Sõjaajakirjandus Poolas.

Rohkem kui saja aasta kestwusega wõõra walitsuse all oli poola sõjaajakirjandus keelatud. Ta tekib alles suure sõja ajal, kus poola sõjawäed loodi (Pilsudski legioonid ja teised), mis praegusele poola sõjawäele algiduks olid. Siiski peab ütlemä, et Poola riigi iseseiswuse kestwusel sõjaajakirjanduse alal wördlemisi suuri tagajärgi on saawatud. Poola sõjaajakirjanduse arenemisse on palju tegureid mõjunud, muuseas igatahes ka tõsine hädaoht, mis Poola iseseiswust Nõukogude Wene poolt 1919 ja 1920 aastail ähwardas. Pääle selle tõmbas riigikaitse probleem, mis uuestsündinud Poola ülesannete hulgas esiplaanile kerkis, sõjaajakirjandusse palju loowaid jõude, kes juba suure sõja ajal takistustest hoolimata wene, saksa ja austria wägede poolt okupeeritud territooriumil iseseiswa poola armee olemasolule kindla aluse püüdsid panna.

Praegu ilmuwatest poola sõjaasjanduse ajakirjadest on tähtsamad:

Bellona — kuukiri, mis Warssawis „Sõjateadusliku Kirjastus-Instituudi“ poolt professor kol. Waclaw Tokarz'i toimetusel ning redaktsiooninõukogu kaasabil wälja antakse. Wiimane seisab koos elukutselistest esimese järgu jõududest, eriti kindralstaabi ohwitseridest.

Eestkätt organisatsiooni strategija ja taktika üldprobleemidega ja küsimustega tegemist tehes, ilmutab see kuukiri samuti ka mitmesugustesse wäeliikidesse püütuwaid kirjutusi ning iga kuu ülewaateid ja aruandeid niihästi poola kui ka wäljamaa sõjawägedest. *Bellona* tutvustab oma lugejaid järjekindlalt kõigi uute raamatutega sõjaasjanduse alal. Seks on pääle erilise osa kuukirjas igal *Bellona* numbril kaasas bibliograafiline ülewaade, mis sõjawäe pääraamatukogu poolt wälja antakse ning kus kõigis keelis ilmunud sõjalised wäljanded üles on loetud.

Ajakirjadest, mis poola armee mitmesugustele erialadele pühendatud, wõib nimetada:

Przeład Artyleryjski (Suurtükiwäe Ülewaade), suurtükiasjanduse erikuukiri, ilmub alates 1. jaan. 1923 a.

Saper i Inżynier Wojskowy (Sapöör ja Sõjawäeinsener), tehniline kuukiri, ilmub Warssawis teist aastat.

Lekarz Wojskowy (Sõjawäearst), kuukiri, pühendatud sõjaarstiteaduse küsimustele, ilmub teist aastat.

Mis üldsõjalise ja kaswatuslise iseloomuga sõjaajakirjandusse puutub, siis tuleb kõige päält kaht nimetada:

Zolniers Polski (Poola Södur), nädalakiri, ilmub Warssawis Arthur Oppmann'i, tuntud poola luuletaja toimetusel, kes ohwitserina poola sõjawäes teenib. Hoolega redigeeritud, on see nädalakiri sõdurite laialdaste hulkade jaoks määratud. *Zolniers Polski* on üks kõige loetawamaist poola nädalakirjadest, olles tõeliseks rahwuslikuks häälekandjaks.

Strzelec (Laskur), Poola Laskurite Seltsi häälekandja, ilmub kaks korda kuus ja töötab riigikaitse ning kõigi wabariigi kodanikkude sõjalise ettevalmistuse huwides.

Lõpuks tuleb nimetada Warssawis igapäew ilmuwat ohwitseride häälekandjat, *Polska Zbronia* (Relwastatud Poola). See leht toob rikkalikku ja wäga huwitawat materjaali niihästi rahuaegse elu, pääasjalikult aga kõigi sõjawäe ettevalmistusse puutuwate küsimuste kohta. Sel lehel on sõjawäes wäga suur populäärsus. Toimetajaks on major Remegjusz Kwiatkowski.

Oleks soowitaw, et poola sõjakirjandus meie sõjawäe keskraamatukogus täielikult oleks esitatud. Et meie ohwitseri määratud tööst, mis praegu poola sõjawäes käimas, informeerida, tuleks meie sõjaajakirjas selle töö kohta ülewaateid awaldada.

D. Lebedew.

Kaheksatunniline tööaeg ja 1½-tunniline waheaeg.

Wabariigi Walitsus on otsustanud oma koosolekul 11. jaanuaril määrata tööajaks ametiasutustes 5 tundi hommikupoole ja 3 tundi õhtupoole, lahutades need tööjärgud 1½-tunnilise waheajaga. Selle ootamatult tulnud korralduse otstarbekohasuse juures võib paljugi kahelda.

See korraldus tabab kõiki riigiametnikke, ühtlasi ka sõjawäe asutustes teeniwaid ohwitseri, ametnikke ja eraisikuid, väga raskesti, andes riigile wastu väga vähe. Ametnikkude ajast nõuab riik korraga 3 tundi rohkem omale, praeguse tarbeainete ja palkade üldise tõusu tendentsi päälle vaatamata, palka mitte juure lisades. Kolmest tunnist oleme õigustatud rääkima sel lihtsal põhjusel, et poolteisetunniline lõunane waheaeg tuleb enese jaoks määratud ajast järgmistel põhjustel täielikult maha arwata. Olles määratud lõunasöögi ja puhkuse tarbeks, ei täida ta aga tegelikult kumbagi otstarwet. Lõunat saab küll selle aja jooksul süüa, kuid millistes tingimustes! Riigiametnikud, kes omast ametikohast kaugel elawad, jõuawad suure waewaga kodus ära käia. Kuid need madalama palgaga ametnikud, kel teenijat ei ole ja kes abielupaarina või üksikuna ise toitu kodus walmistawad, kunas jõuawad need omale lõunat walmistada? Ei jää muud üle kui restoräänides ja söögimajades süüa, mis neil rahaliselt üle jõu käib. Tallinnas ei jõua Nõmmel, Koplis ja mujal kaugemal elawad isikud—neid ei ole korterikriisi tõttu sugugi vähe—üldse kodus käia ja peawad, vaatamata, et neil täielik majapidamine sisse seatud, wäljas sööma: kahekordne toidukulu. Kuid ütleme, et mõnel õnnelikul, kes ka warem wäljas sõõnud, on alaline söögikohal ametkoha ligidal. Sellel jääb aega üle, mida tema aga kuidagi kasutada ei saa: koju minemiseks on teda vähe ja puhkusest kusagil restoraanis istudes pole juttugi. Sellega ongi õeldud, et ka teine otstarwe—puhkus—täitmist ei leia. Suurem osa ametnikke tuleb tööle tagasi sama või rohkem wäsinult, nagu ilma waheajata edasi töötades. Waheajal võib mõtet olla ainult kõrgemate ametnikkude jaoks, kes ükskõik kus wõiwad süüa või kellel sõiduabinõud tarwitada.

Kuid kolm tundi ametniku ajast ära wõtta on ikkagi liig raske hoop. Paljud wäiksema palgaga ametnikud olid sunnitud õhtupoole lisateenistust muretsema, et kuidagi elada. Sõjawäe ametkondades on see maksew iseäranis nooremate kantseleiametnikkude, kirjutajate ja masinakirjutajanaide kohta. Paljud pühendasid jälle oma õhtupoole aja oma hariduse täiendamiseks. Need wõimalused on nüüd wõetud.

Mis on riik wõitnud kõige selle wõistutuseks?

Liig vähe kui mitte midagi. Töö intensiivsus wahepäälse puhkuse tõttu? Ülalpool nägime aga, et seda puhkust tegelikult ei ole. Küll on aga meeleolu longus ja mitmekordse töö juure asumisega ja äraminekuga lähed paratamata teataw aeg kaduma. Järelikult võib oodata ainult töö intensiivsuse langust. Tööd tehtawat vähe. Kuid iga ametnik, kes wähegi otsekohene tahab ja julgub olla, võib kindlasti ütelda, et töö üldine toodang on wäike mitte selle tõttu, et 6½ tunni jooksul ei suudeta aja puudusel rohkem ära teha, waid selle tõttu, et töö organisatsioon ja intensiivsus on äärmiselt nõrk. Wiimaste parandamisega võib ka 6½ tunni juure jäädes ametnikkude koosseisu wähendada ja ikkagi töö üldist toodangut tõsta.

Mis puutub eriti sõjawäe ametkondadesse, s. o. staapidesse, siis on töö sääl sarnase iseloomuga, et teda üldse on raske kindla aja raamidesse suruda ja ohwitserid pole kunagi wähematki rahulolematust awaldanud, kui neil mõnikord tööruhkuse tõttu, ilma aja normeerimiseta, hilja õhtuni on tulnud töötada.

Töö toodangu suurenemine jääb seega küsitawaks. Riik saab ainult seda, et tema ametnikud 1½ tundi rohkem töö juures istuwad, ja seda nii kalli hinnaga ametnikkude kulul.

Seepärast tuleks see korraldus täies ulatuses rewideerimisele wõtta ja iseäranis 1½-tunniline waheaeg kui täiesti ebakohane kõrwale heita, asendades selle 15–20 minutilise waheajaga tee joomiseks või eineks. A. K.

Wäljamaa sõjawäed.

POOLA OHWITSERIDE PRANTSUSE KÕRGE- MASSE SÕJAKOOLI ASTUMISE TINGIMUSED.

Poola sõjaminister andis 1924 a. kohta järgmised määrused prantsuse kõrgemasse sõjakooli astumiseks

Kõik ohwitserid, alates kaptenist kuni kolonel-leitnandini (hulka arwatud), samuti ka kindralstaabi ja kindralstaabi juure arwatud ohwitserid, kel sellest hoolimata täienduskursused läbi tulewad teha, wõiwad esineda soowiawaldusega, et neid prantsuse kõrgemasse sõjakooli wastu wõetaks.

Sunduslikkudeks eeltingimusteks nimetatud kooli astumisel on:

- 1) kandidaadil peawad olema erilised sõjakooli lektorile tarwisminewad anded;
- 2) kandidaat peab omale walima erialana mõne aine, millele ta enda pärast Pariisist tagasi jõudmist ühes Poola sõjakoolidest peab pühendama;
- 3) kandidaat ei tohi olla noorem kui 26 ja wanem kui 34 aastat;

4) kandidaatidel peab väga hää atestatsioon olema, kusjuures kõik ülemad peawad tõendama, et nimetatud ohwitseril on tõesti omadused, mis sõjakooli lektori kutse jaoks waja lähewad.

Ohwitserid, kes neile tingimustele wastawad, peawad oma korpuse ringkonnas koos ohwitseridega, kes Poola sõjakooli tahawad astuda, katsed kõigis asjus prantsuse keeles läbi tegema. Katsete numbrid saadetakse korpuse ringkondade ülemate poolt kindralstaabi 5. osakonda, kusjuures kirjalikud tööd otsekohe prantsuse sõjawäe saatkonda Warsawis saadetakse, kus nende teistkordne hindamine sünnib.

Pärast hindamist saadab prantsuse sõjawäe saatkond oma numbrid kindralstaabi 5. osakonda, kus kandidaatide nimekiri kokku seatakse, kes nendest ohwitseridest ettewalmistuskursustest Warsawis osa wõiwad wõtta.

Kandidaatide arw, keda ettewalmistuskursustesse wastu wõib wõtta, määratakse iga aasta kind-

laks, seejärgi waadates, missugused eelarwe tingimused ja kui palju wabu kohti poolakate jaoks Prantsuse kõrgemas sõjakoolis Pariisis ette on nähtud.

Ettewalmistuskursus korraldatakse mais prantsuse sõjawäe saatkonna abil Warssawis kõrgema sõjakooli juures Kindralstaabi 3. osakonna poolt. Kursus kestab umbes 6 nädalat.

Ettewalmistuskursuse lõpul on kandidaatidel katsed kõrgema sõjakooli programmi järele. Need, kes katsed on sooritanud, komandeeritakse, was-

tawalt saadud numbritele ja Prantsuse sõjamineeriumi poolt määratud wabade kohtade arwule, 3 kuuks wäeosadesse: jalgwäe ohwitserid suurtüki-, ratsa- ja lennuwäe rügementidesse; suurtükiwäe ohwitserid — jalgwäe-, ratsa- ja lennuwäe rügementidesse; teiste wäeliikide ohwitserid — jalgwäe-, suurtükiwäe ja lennuwäe rügementidesse. Pääle selle wiibivad kõik ohwitserid erikursusel sidewäeosade õpelaagris.

Kui nimetatud tsens läbi, komandeeritakse ohwitserid Pariisi.

Ametlikud teated.

UUS SÕJAMINISTRI PÄEWAKÄSK OHWITSERIDE ÜLIKOO LIS KÄIMISE KOHTA.

Sõjainistri päewakäskude nr. 732, 1921 a. ja nr. 331, 1922 a. põhjal on üksikutele ohwitseridele ülikoolis käimiseks luba antud ainult tingimistel, et teenistuse huwid selle all ei kannataks. Sellest hoolimata tuleb siiski ette juhtumisi, et mõned nendest ohwitseridest on oma teenistuse kohuseid hakanud hooletumalt täitma, mille all kannatawad sõjawäe üksuses wäljaõpe, sisemine kord ning majandus, ja iseäranis neis wäeosades, kus ülikoolis käijaid rohkem. Sõjawäe huwisid silmas pidades, on nüüd sõjainister ohwitseri dele ülikoolis käimise ära keelanud järgmistel juhtumistel: 1) kui ülikoolis käijad tärawusest atesteerimise aastast alates atesteeritud „rahuloldawalt“ wõi nõrgalt; 2) kui ülikoolis käijad sõjawäe teadmiste katsetel nõrkadeks tunnistatud; 3) ohwitseridele neis wäeüksustes ehk asutustes, kus sõjawäeline õppus ehk sisemine kord lõukab.

Sõjainistri päewakäsu 1922 a. nr. 331 põhjal woiwad edaspidi ülikooli astumiseks luba saada ainult need alalise wäe ohwitserid, kes „hästi“ atesteeritud.

WIIMASED PRIIKOOLI SAJAJAD ÕPPUR-SÕDURID.

Sõjainistri poolt on alljärgnewatele wabadus-sõjast osawõtnud õppur-sõduritele tunnistused prii kooli saamiseks kuni kõrgema kooli lõpetamiseni wälja antud:

Willem Jüri p. Raus, 2. j. rüg.; Peeter Jaani p. Laja, 2. j. rüg.; Gustaw Augusti p. Tomberg, 3. j. rüg.; August Madise p. Alujew, noorem-leitnant 4. jal. rüg.; Georg Karli p. Onny, end. 7. j. rüg.;

Bruno Ernsti p. Ring, end. 8 j. rüg.; Herman Hansu p. Ungert, end. 9. j. rüg.; kapten Hendrik Karli p. Tamm, end. Kr. Soomusrong nr. 4; Gerhard Gustawi p. Milender, end. I Tallinna Kaitse patal.; Arnold Jaani p. Allik, end. I Tallinna Kaitse patal.; lipnik Oskar Jüri p. Malm, end. II Ratsa rüg.; Aleksander Mihkli p. Nuut, end. Kalewi Malewa rüg.; Oswald Gustawi p. Oberschneider, end. Kalewi Malewa rüg.; Klemens Mihkli p. Tensing, end. Kalewi Malewa rüg.; Wilhelm Wilhelmi p. Spohr, end. Tartu kooliõp. patal.; Juhan Mihkli p. Jaik, end. 2-se diwiisi koman. kompanii; Heinrich Mihkli p. Pullerits, end. Rannapatarei nr. 1; Peeter Jaani p. Epler, 2. suurt. rüg.; leitnant Lembit Jaani p. Hellat, 2. suurt. rüg.; noorem-leitnant Wiktor Hansu p. Pajo, end. I wälja suurt. rüg.; Leo Georgi p. Tannebaum, end. suurt. tag. diw.; Johannes Madise p. Lipmann, end. wälja pat. nr. 2; Arnold Johani p. Kangur, end. Inseneri patal.; Elmar Mihkli p. Awik, 1-se diwiisi Intend. wal; kolonel-leitnant Hans Kurwits, Piiriwalwe Walitsus; noorem-leitnant Aleksander Mardi p. Braun, lennuwägi; Hans Hermani p. Engelhardt, end. Balti pat.; Karl-Eduard Augusti p. Leithammel, end. Lr. Soomusr nr. 3.

Tähendatud prii kooli annetamine on wiimane, sest Wabariigi Walitsuse otsusega 28. augustist 1923 a. on prii kooli tunnistuste wäljaandmine 1. jaanuarist 1924 a. lõpetatud.

WABADUSRISTI KAWALEERIDE ÜHEKORDNE TOETUSRAHA

on 62 sõdurile wälja andmata. Nende ülesleidmiseks on Korralduswalitsuse poolt maakonna rahwawäe ülematele nimekirjad saadetud.

Küsimused ja kostused.

KÜSIMUS: Keda tuleb mõista nime-tuse „sõdur“ all?

WASTUS: Sõna „sõdur“ on kuni tänapäewani käsitamist leidnud, isegi ametlikkudes dokumentides, wäga mitmesuguses tähenduses. Mõned mõistawad selle all üldse sõjameest, sõjawäelast, teised loewad selle makswaks algades allohwitserist ja allapoole, kolmandad ainult reamehe kohta. Kuid „Seadlus sõdurite auastmete tabeli muutmise kohta“, mis Wabariigi Walitsuse poolt 3. novembril 1922 a. wastu wõetud (Riigi Teataja nr. 139, 14.XII.1922 a.), määrab kindlaks sõduri auastmeteks: noore, reamehe ja kaprali. Järelikult tuleb sõna „sõdur“ tarwitada ametlikus keeles ainult noore, reamehe ja kaprali kohta. (Kuid selle nõude wastu patustab kohe esimesena nimetatud seadluse redaktsioon. Nimelt on tabel, mis sisaldab nii sõdurite kui ka allohwitseride auastmeid, sõduri-rite auastmete tabeliks nimetatud.)

Mis puutub ajakirja „Sõduri“ nimetusse, siis on see tarwitusele wõetud siis, kui sõna „sõdur“ oli weel üldiselt mõistetaw sõjamehe, sõjawäelase mõttes.

KÜSIMUS: Kas kirjutada „colonel“ wõi „kolonel“?

WASTUS. Meil on suurem osa sõjawäelasi ja sõjawäe asutusi hakanud kirjutama „colonel“. See tundub eestikeelses tekstis wäga wõõrana ja ei ole keelilise järjekindluse mõttes õige. Sõna kolonel on laenatud prantsuse sõnast colonel, mis omakorda tuletatud itaalia sõnast colonna (kolonn). Kui meie kirjutame k-ga kolonn, kapral, kapten (wiimased kaks ka prantsuse ja ladina keelest pärit, kus c-ga kirjutatakse), siis võib järjekindluse tõttu kirjutada ainult kolonel. Päälegi on sõna kolonel k-ga tarwitusele wõetud „Seadluses kaitsewäe ohwitseride auastmete tabeli muutmise kohta“ (Riigi Teataja nr. 139, 1922) ja „Sõjawäe oskussõnastikus“, mis mõlemad ametli-kuks aluseks.

Wastutaw toimetaja: E. Limberg.
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.

Riigi trükikoda

teatab, et Wabariigi Walitsuse otsuse põhjal lõpetas **Sõjawäe trükikoda** 31. detsembril 1923 a. oma tegewuse, ühinedes **Riigi trükikojaga**.

Riigi trükikoda samuti, kui endine Sõjawäe trükikodagi, walmistab kaitsewäe osadele ja asutustele igasuguseid trüki- ja köitetöid.

Riigi trükikoda müüb kohemaksetawa raha eest, ehk järelmaksuga oma walmistööde ladust üldtarwitamiseks määratud trükiteid. Järelmaksu korral on wäeosa wõi asutuse ülema ehk majandusülema kirjalik nõudmine tarwilik.

Riigi trükikoja walmistööde ladu asub endistes Sõjawäe trükikoja ruumides Rütli tänaval № 13, Tallinnas.

Riigi trükikoda täidab tellimisi ka posti kaudu, milleks adresseeritagu need :

Riigi trükikoda, Niine tän. № 11, Tallinn.

Riigi trükikoda on warustatud uute masinate ja wilunud jõududega, mille tõttu töö korralikult ja ruttu täidetakse.

„Tulew Eesti“

jatkab 1924 a. ilmumist Eesti Karskusliidu häälekandjana järjekindlalt üks kord kuus vähemalt kahe trükipoogna suuruses.

„TULEW EESTI“ sjsu mitmekesisuse pääle tahetakse süstemaatilisel kõige suuremat rõhku panna ja wõimalikult mitmekesisetele küsimustele, spordile j. m., rohkesti ruumi lubada wastawalt Karskusliidu laiendatud töökawale, ühtlasi teateid tuues oma ja wälismaade karskusorganisatsioonide elust.

„TULEW EESTI“ wälimust tõstetakse järjekindlalt, tuues igas numbris rohkesti pilte, illustratsioone, muu seas mitmesuguseid diagramme, karikatuure j. m. Sel alal on oma kaastööd lubanud kunstnikud Kiwit, Gori j. t.

„TULEW EESTI“ ei tohi puududa ühegi organisatsiooni raamatukogus ja lugemislaual.

„TULEW EESTI“ on ainus karskusajakiri Eestis ja seepärast teenib kõikide hariduskultuuriliste seltside tähelepanu.

„TULEW EESTI“ peab käima igale koolile. Hoolitsegu selle eest Eesti õpetajad, kes kunagi oma tõsist karskusmeelsust pole salanud.

EESTI KARSKUSLIIT kutsub üles kõiki karskussõbralikke kodanikke, eestkätt karskusseltside tegelasi ja karskeid õpetajaid, „Tulew Eesti“ tellimisi lewitama. Igal üksikulgi juuretulnud tellimisel on suur tähtsus. On saada ka läinud aastakäikude üksikuid numbreid à 10—25 marka ja kokkukõidetult esimene (1922) aastakäik 150 marka ja teine (1923) aastakäik 300 marka.

„TULEW EESTI“ tellimiste wastuwõtmise raamatud saadetakse esimese nõudmise pääle kätte. Tellimiste kogujaile antakse hääd 0/0 0/0.

„TULEW EESTI“ tellimisi wõtawad wastu ka kõik wabariigi postkontorid.

„Tulew Eesti“ tellimishind on:

1 aasta pääle	300 marka.
1/2 „ „	150 „
1/4 „ „	75 „
Üksiknummer	25 „

„TULEW EESTIS“ on kasulik kuulutada; iseäranis pidagu seda kirjastajad ja raamatukauplused silmas. Kuulutuste hind: 1 lehekülg 1000 marka, 1/2 lehekülge 500 mrk., 1/4 lhk. 250 mrk. Kuulutuste kogujaile 0/0 0/0.

„TULEW EESTI“ tellimise address: Tartu. postkast 86, „Tulew Eesti“ ehk Jakobi tän. 8, telef. 404. KARSKUSLIIT.